מפניני הפרשה - מאמר

בזאת יבוא אהרון אל הקודש

במדרש שמות רבה פרשת תצוה פרשה לח' מובא: "**באיזה זכות היה אהרן נכנס לבית קדשי הקדשים, אמר רבי חנינא בנו של רבי ישמעאל זכות המילה היתה נכנסת עמו שנאמר** (ויקרא טז): **בזאת יבא אהרן זו המילה כדאת אמרת** (בראשי' יז): **זאת בריתי אשר תשמרו, וכן הוא אומר** (מלאכי ב): **בריתי היתה אתו החיים והשלום. רבי יצחק אומר, זכות השבטים היתה נכנסת עימו, שנאמר: וזה הדבר אשר תעשה להם, מנין זה אלו י"ב אבנים שהיו נתונות על ליבו של אהרון ועליהן שמות השבטים**".

נראה לומר שמדרש זה אינו כפשוטו, הן מפני שהפסוק בספר שמות אינו מדבר על הכניסה לקודש הקדשים, וגם מפני שכשהיה הכהן הגדול נכנס לשם לבוש היה בגדי לבן בלבד, בלי החושן ואבניו ושמות השבטים החקוקים בהן. ועוד יש לברר מה זה נוגע לגבי הזמן הזה, כאשר בית המקדש טרם נבנה ועבודת המקדש שובתת.

נראה לומר שכולנו נמצא עצמנו יום אחד במצבו של הכהן הגדול ביום הכיפורים - ועוד במצב פחות טוב!

שהרי הכהן הגדול היה מורם מעם, ושבעה ימים קודם היום הקדוש הפרישוהו מביתו, והתכונן בסילודין למעמד הנורא. והתוודה שוב ושוב, ונכנס ברעדה נושא קטורת כפרה, ובכל זאת מאות כוהנים גדולים מתו ולא סיימו את שנתם וחלק מהם נמשכו גופותיהם בחבל הקשור לרגלם!

ואנו, הרי לא כוהנים גדולים אנו, מכירים אנו את עצמינו ולא נעשה שקר בנפשנו. יבוא יום בו יעלו נשמותינו למרום, ואנו תקווה שנזכה בדין.

אולם גן עדן הוא קודש הקדשים! והמורא שאחזו בכהן הגדול בלכתו בבגדי לבן, אוחז כף ומחתה, בצעדו יחף בהיכל הקודש לדו, פוסע ניכחו אל מקום השארת השכינה, אל מקור הקדושה, הם כאין וכאפס הם לעומת הפחד הנורא הנופל על הנשמה בלכתה אל גן העדן, מקור הקדושה, שגב הטהרה.

גם לשם הולך לו האדם לבדו: "כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, שנאמר: כי הולך האדם אל בית עולמו". האם יקבל אותו המקום הקדוש, האם לא יקיאו? שהרי יש מקומות שמקיאים עוברי עבירה, כמו ארץ ישראל המקיאה עוברי עבירה – האם גן העדן יקבלם?!

על כן גורלית היא מאוד תשובת המדרש עבורנו: "**זכות המילה הייתה נכנסת עימו**", כלומר זכות ההקפדה בענייני קדושה - בלעדיה, ירעש גן העדן ויקיא את הטומאה!

"**זכות השבטים הייתה נכנסת עימו**", מי ששמר על מורשת אבות והשתדל בשמירת אחדות השבטים – זכות האבות מסעייתו!

ובפרשתנו מוסיף המדרש – והובאו דבריו ברמב"ן – זכויות נוספות, כולן כה נחוצות: "**בזכות התורה, שנאמר וזאת התורה**". התורה קדושה היא, ולומדה מתקדש. רוחנית היא, ולומדה עולה לעולם הרוחני.

נצחית היא, ולומדה שייך לעולם הנצח. האם קבע עיתים לתורה, האם חינך ילדיו לתורה? כי אז תן עליו, ותשייכו לגן עדן!

"**בזכות שבת, ככתוב: אשרי אנוש יעשה זאת, שומר שבת מחללו**". השבת – מעין עולם הבא היא, ושומרה – בן העולם הבא הוא. יש לו אחיזה בגן העדן! "וזה צריך פירוש ארוך", מסיים הרמב"ן דבריו. אך לא פירוש ארוך בלבד, אלא עבודת חיים הבאה בעמל רב.

בין אדם לחבירו

המעשן סיגריות, מלבד הנזק שגורם לעצמו, גורם הוא צער ונזק לאחרים, ובמיוחד במקומות ציבוריים כגון באוטובוס, משרדים, בית המדרש וכדומה. ופשוט שדבר זה נוגע גם למי שמעשן בביתו וגורם צער לבני ביתו.

אדם המדיף ריח רע מגופו עקב אכילת דבר שריחו רע או מחמת זיעה וכדומה, גורם לסביבתו צער רב, ואפילו לחילול ה'. לכן, יש להימנע מאכילת מאכלים המדיפים ריח רע מהפה כגון שום, סמוך למפגש עם אנשים, ובקיץ יש להעביר את ריח הזיעה, ע"י מקלחות וע"י שימוש ב "דאודורנט" וכדומה.

שואל ומשיב

שאלה: האם על האדם לברך שהחיינו על תפילין חדשות?

תשובה: בתוספתא ברכות, פרק ו' הלכה טו' מבואר, שעל טלית חדשה או תפילין חדשים צריך לברך שהחיינו. אולם התוספות במסכת מנחות דף מב: כתבו בשם רב שרירא גאון, שאין הלכה כדברי התוספתא בזה, כי אין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, כגון שופר ולולב מגילה ונר חנוכה, מה שאין כן בתפילין חדשים. אולם הרמב"ם בפרק יא' מהלכות ברכות הלכה ט כתב, שיש לברך שהחיינו על טלית חדשה או על תפילין חדשים.

הטור אורח חיים סימן כב הביא דין התוספתא לגבי טלית חדשה שמברך עליה שהחיינו, והשמיט דין זה לגבי תפילין חדשים. וכתב מרן הבית יוסף שם, בשם רבינו הגדול רבי יצחק אבוהב, שטעמו משום שאין לברך שהחיינו אלא על מצווה הבאה מזמן לזמן, ושלא כדברי התוספתא הנ"ל, ולכן לא כתב הטור בהלכות תפילין שיש לברך שהחיינו על תפילין חדשים, ורק לגבי טלית חדשה כתב לברך, ולא משום המצווה, אלא משום שהוא בגד שמתעטף בו להנאתו, וכדין הקונה כלים חדשים שמברך שהחיינו. ושכן כתב בעל העיטור.

כן פסק מרן בשלחן ערוך אורח חיים סימן כב, שעל טלית חדשה מברך שהחיינו משום דלא גרע מקונה כלים חדשים. ומבואר שסובר שלא כדעת הרמב"ם שיש לברך שהחיינו על המצווה של תפילין חדשים.

הטורי זהב כתב, שאף בתפילין חדשים יש לברך שהחיינו. אבל מרן החיד"א במחזיק ברכה סימן כב כתב, שהמנהג כדעת מרן שלא לברך שהחיינו כשמניח תפילין חדשים. וכן כתב המאמר מרדכי בשם האחרונים. וכן פסק הגאון רבי חיים פלאג'י בכף החיים סימן י'. וכן כתבו בספר 'זכור לאברהם' חלק א' הלכות ברכות. ובספר 'שמח נפש' מערכת שהחיינו דף פב. ובספר ברכת יוסף ידיד חלק ב'. ועוד אחרונים. וכן פשט המנהג.

סיכום: הרוכש תפילין חדשות לכתחילה טוב שלא יברך עליהם ברכת שהחיינו מצד ספק ברכות להקל. ומכל מקום מי שרוצה לברך עליהם שהחיינו יש לו על מי לסמוך. ומה טוב ומה נעים שכדי לצאת ידי חובת כולם, ילבש בגד חדש יברך עליו שהחיינו ויכוון בברכתו זו גם על התפילין החדשות.

מפניני הפרשה - רעיון

הלקח מהאיסור לקלל חרש

אחד הציווים בפרשת קדושים הוא "**לא תקלל חרש**..." (פרק יט' – יד') מדוע הדגישה התורה את איסור קללת החרש? הרי אסור לחלוטין לקלל כל יהודי, ואם כן התורה יכלה לכתוב - "לא תקלל" ותו לא!

כתב הר"ן בדרשותיו (דרוש יב') שהתורה גילתה לנו כאן יסוד נפלא: אם נשאל את עצמנו, מדוע אסור לגנוב – תהיה זו שאלה מוזרה: אסור לגנוב, כי אסור לשלוח יד ברכוש הזולת. אסור לפגוע בו, אסור להזיק לו. ובכן, את טובתו של מי דרשה התורה, את טובתו של הנגנב.

הוא הדין, בנושא הקללה. מדוע אסור לקלל? כי אסור לצער יהודי, אסור להכאיב לו, אדם ששומע שמקללים אותו נפגע – שמיעת הקללה חורה לו מאוד, ופוגעת בו, מציקה לו ומדכדכת את נפשו ומכעיסה אותו.

אבל, אם זו הסיבה – לכאורה היה צריך להיות מותר לקלל חרש! מדוע לא? הרי הוא אינו שומע. ובפרט שבזה המקלל משכך את כעסו ופורק את זעמו. יש כאן רווח, בלי הפסד...אך לא, תורה אסרה אף לקלל חרש!

אבל באמת, מדוע לא? משום שלא הבנו נכון את מהות האיסור! מהאיסור לקלל חרש, נמצאנו למדים שאסור לקלל – לא בגלל שהתורה חסה על האדם אותו מקללים שבא לידי צער – אלא התורה חסה על המקלל, המשחית את נפשו על ידי "נקמתו" וקללתו - התורה מלמדת את האדם - תלמד להבליג, לסלוח, למחול – ואל תקלל גם אם האדם שאתה בא לקלל אינו שומע!

נמצאנו למדים כי האיסור לגנוב – ודומיו – אינו רק לטובת הנגנב, אלא גם לטובתו של הגנב! התורה דאגה לו, לבל ישחית את נפשו בגניבה, שלא יתדרדר שלא יחטא!!! וכן בכל דרכה של התורה הקדושה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ז"ל יונה שמעון בן אשר הופמן ז"ל
יוסף בן רבקה לסרי ז"ל אברהם בן יחיאל קראווני ע"ה
משה בן פאני אמיר ע"ה ששון בן אסתר ברזאני ז"ל
יוחב נתן בן אהרון שרעבי ז"ל יוסף בן שולמית שרם ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר ז"ל והי"ד
יעקב יצחק בן שמואל אריה הויזמן ז"ל נאג'י בן עבדאלה מוצפי ז"ל
ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה
אסתר בת שיפרה פוזיילוב ז"ל

בס"ד ז' לחודש אייר ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גליון מספר 30
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש

אחרי מות קדושים

אבות פרק ג' מפטירים:

תימנים וספרדים ביחזקאל פרק כ'.
תימנים: "ויהי בשנה השביעית"
ספרדים: "ויהי דבר ה' אלי"
אשכנזים: "הלא כבני כושיים" (עמוס)

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:57
יציאת השבת:	19:55
זמן רבנו תם:	20:27

זמן העיטוף בטלית בשעת הדחק עפ"י שו"ע בסימן יז' ופוסקים אחרונים

זמן העיטוף בטלית לכתחילה הם בבוקר החל מהזמן בו 'משיכיר' או 'משיראה' אולם יש לברר כיצד ינהג אדם אשר נאלץ להתעטף בציצית תפילין מוקדם יותר מזמן 'משיראה' או 'משיכיר'.

מקור בתלמוד

במסכת מנחות דף מג. נחלקו חכמים ורבי שמעון האם נשים חייבות במצוות ציצית. לדעת חכמים נשים חייבות, כי אין זו מצוות עשה שהזמן גרמא, ולדעת רבי שמעון פטורות, מפני שזו מצוות עשה שהזמן גרמא, משום שלילה אינו זמן ציצית: "ת"ר: **הכל חייבין בציצית, כהנים, לויים וישראלים, גרים, נשים ועבדים, רבי שמעון פוטר בנשים, מפני שמצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות...רבי שמעון פוטר בנשים. מאי טעמא דרבי שמעון? דתניא: וראיתם אותו - פרט לכסות לילה...**"

במשנה במסכת ברכות דף יב: מובא שמוזכירים יציאת מצרים בלילה, כלומר אומרים פרשת ציצית בלילה.

"**מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות...**"

מפרש רש"י שהחידוש במשנה הוא שאומרים יציאת מצרים בלילה, אפילו שלילה הוא לא זמן ציצית: **מזכירין יציאת מצרים בלילות - פרשת ציצית בקריאת שמע, ואף על פי שאין לילה זמן ציצית, דכתיב וראיתם אותו וזכרתם, אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה.**

בית יוסף

בבית יוסף בסימן יז' כתב שהרי"ף הרא"ש והרמב"ם פסקו להלכה כרבי שמעון שלילה אינו זמן ציצית:

"...**וכתב הרי"ף בראש הלכות ציצית (יא.) דקיימא לן כרבי שמעון וכן כתב שם הרא"ש (סימן א') בשם רבינו תם והביא ראיה מכמה דוכתי וכן פסק הרמב"ם בפרק ג' (הלכה ט')...**"

רמב"ם

זו לשון הרמב"ם בהלכות ציצית פרק ג' הלכה ז' שפוסק להלכה כרבי שמעון שלילה אינו זמן ציצית.

"**כסות של פשתן אין מטילין בה תכלת אלא עושין הלבן בלבד של חוטי פשתן, לא מפני שהציצית נדחית מפני השעטנז אלא גזירה מדבריהם שמא יתכסה בה בלילה שאינה זמן חיוב ציצית ונמצא עובר על לא תעשה בעת שאין שם מצות עשה, שחובת הציצית ביום ולא בלילה שנאמר וראיתם אותו בשעת ראייה...**"

רא"ש

הרא"ש בהלכות ציצית סימן א' פסק שלילה לא זמן ציצית, אלא שלדעתו המשמעות היא שכסות לילה אינה חייבת בציצית, וכסות יום חייבת בציצית בלילה.

"...**ומוציא אני כסות לילה שאינו בראיה אצל אחרים היה אומר רבנו תם הא דקאמר הכא פרט לכסות לילה היינו כסות המיוחד ללילה אבל כסות המיוחד ליום אין בו משום כלאים אפילו אם לובשו בלילה...**"

יוצא שלהלכה פסקו הראשונים ש"לילה לאו זמן ציצית הוא", אלא שהם נחלקו מה כוונת הדבר: לדעת הרא"ש, הכוונה היא לסוג הבגד, כלומר בגד שיעודו ללבישה בלילה פטור מציצית, אפילו אם האדם לובשו ביום, אבל בגד שיעודו ללבישה ביום חייב בציצית, אפילו אם לובשו בלילה. ולדעת הרמב"ם הכוונה לזמן הלבישה, כלומר אפילו כסות יום פטורה מציצית כשנלבשת בלילה.

פסיקת מרן הלכה בשו"ע

מרן בשולחן ערוך בסימן יח' סעיף א' פסק להלכה שלילה אינו זמן ציצית, והביא בפסיקתו את שתי הדיעות בזה – דעת הרמב"ם ודעת הרא"ש: "**לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעיט מ'וראיתם אותו' (במדבר טו', לט'). להרמב"ם כל מה שלובש בלילה פטור אפילו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב, אפילו מיוחד ללילה. ולהרא"ש, כסות המיוחד ללילה פטור, אפילו לובשו ביום, וכסות המיוחד ליום או ליום וללילה חייב, אפילו לובשו בלילה**".

הרמ"א הוסיף בהגה שלכן, מצד ספק ברכות להקל, אין לברך על לבישת הציצית אלא כשלובשה ביום: "**הגה: וספק ברכות להקל. על כן אין לברך עליו אלא כשלובש ביום והוא מיוחד גם כן ליום**".

מרן בשו"ע פסק להלכה שהברכה על ציצית היא מהגיע זמן 'משיכיר' והרמ"א ציין שהמנהג בשעת הדחק לברך על ציצית מעלות השחר: "**מאימתי מברך על הציצית בשחר? משיכיר בין תכלת שבה ללבן שבה. ואם לבשו מעלות השחר ואילך, יש אומרים דמברך עליו, וכן נוהגין. ואם לבשו קודם לכן, כגון בסליחות, לא יברך עליו, וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך**".

משנה ברורה

על פי זה כתב המשנה ברורה בס"ק י' שבשעת הדחק אין לגעור במי שמברך על ציצית בעלות השחר. וכמו כן כתב המשנה ברורה, שבדיעבד אפילו אם בירך קודם עמוד השחר, אינו חוזר ומברך, משום שלדעת הרא"ש יצא ידי חובה, שהרי כסות יום חייבת בציצית גם בלילה.

'ילקוט יוסף'

זו לשון ה 'ילקוט יוסף' ציצית ותפילין סימן יח' – בעניין זמן מצוות ציצית בשעת דחק: "לכתחילה אין להתעטף בציצית בבוקר עד שיגיע כשעה קודם נץ החמה. וכן מנהג ירושלים. אבל פועלים משכימי קום שממהרים לעבודתם, יש להקל להם להתעטף בציצית כשש דקות אחר עמוד השחר, ביום ממוצע..."

סיכום: זמן ציצית הוא מ"שיראה" או מ"משיכיר" שהוא כשישים דקות לפני הנץ החמה, ובשעת דחק, כגון לפועלים משכימי קום אשר ממהרים לעבודתם אפשר להתעטף בציצית בציצית כשש דקות אחר עמוד השחר אם עבר והתעטף בטלית בברכה לפני זמן ציצית, לא יחזור לברך כשיגיע זמן ציצית.

פינת העורך

"**לא תיקום ולא תיטור...ואהבת לרעך כמוך**" (יט' – יח') יש קשר הדוק בין הרישא לבין הסיפא בפסוק זה - כשתאהב את הזולת כמו שאתה אוהב את עצמך - אז לא תיקום ותיטור. ידוע שפגעים רבים מגיעים על אדם, מחמת שגיאותיו, ובכל זאת לא יעלה על דעתו שינקום בעצמו. כשם שהאדם אוהב עצמו, עם כל חסרונותיו, כך עליו לאהוב את הזולת עם כל חסרונותיהם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליהודית (אנלור) ומרדכי גורי הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם מאיר ישראל הי"ו (נכד לעזרא ושלומית גורי הי"ו) והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לגבריאל וטליה חסון הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם הראל הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

בגיליונות הבאים נדון בשאלה: באיזה נסיבות תקנו חז"ל לברך "הטוב והמטיב" על בשורות טובות ובאיזה נסיבות תיקנו שיברכו "שהחיינו". וכן בשאלה באיזה נסיבות מברכים ברכת דיין האמת על בשורות רעות.

תמצית ההקדמה - ברכת ההודאה על הגשמים

רבותינו יחסו גבורת ה' לירידת הגשמים, מפני שהם יורדים בגבורה. ברכת השבה מזכירים אנו את גבורות ה' בתפילה והפותחת **במילים "אתה גיבור לעולם ה'"** בה מזכירים **"משיב הרוח ומוריד הגשם"**, והיא עצמה ברכת **"מחיה המתים"**, מדוע? מפני שגשמים מסמלים את הפרנסה, ומאחר והגשמים חשובים כתחיית המתים, קבעו חז"ל ברכה זו בתחיית המתים".

ועוד, מובא במסכת תענית בדף ב. שאחד משלשת המפתחות המסורים באופן בלעדי ביד ה' יתברך ולא נמסרו ביד שליח, הוא מפתח הגשמים.

נראה שהסיבה לכך היא שהשגחת ה' יתברך בעולמו, ובמיוחד על ארצו ועמו, היא באמצעות הגשם, ומקרא מפורש הוא בחומש דברים פרק יא'. נראה שכל סוד השגחת ה' בעולמו, אשר אינו בא לידי ביטוי במערכות החיים לעתים קרובות ביותר, מורגשת היא מידי שנה בעונת הגשמים.

מובא בספרי דברים פרשת עקב פיסקא מ': **"ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, וכי אותה בלבד הוא דורש?...ובשביל דרישה שדורשה, דורש כל הארצות עמה"**. וכמו שכתב הרמב"ן בפירושו לתורה בחומש דברים פרק יא' סוף פסוק י': **"ויש בו סוד עמוק, כי הארץ הזאת נדרשת בכל והיא הכל, וכל הארצות מתפרנסות ממנה באמת"**. ולכן, דרישה זאת שהיא הגשמים מקור פרנסת העולם ומלואו, מקורה בארץ-ישראל, ארץ אשר עיני ה' בה תמיד, וממנה נמשכת הדרישה והשפעת הטובה לכל העולם, כי באמת עיני ה' משוטטות בכל הארץ, ועוד יש מה להאריך בזה.

פסיקת מרן השו"ע

וכן פסק מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רכא סעיף א' שאת ברכת ההודאה על הגשמים אין לברך, אלא בשנה שהיה בה צער עקב עצירת גשמים ולבסוף ירדו גשמים, ואפילו אם לא ירדו בכמות גדולה של כדי רביעה.

הרמ"א בהגה הסביר שכיום לא נוהגים לברך את הברכה על הגשמים, מפני ריבוי הגשמים "במדינות אלו" ואכן דבריו מתאימים למי שגר באירופה באזור פולין והסביבה: **"אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם אף על פי שלא ירדו עדיין כדי רביעה, משירדו כל כך שרבו על הארץ שיעלו (עליהם) אבעבועות מן המטר וילכו זה לקראת זה. הגה: ומה שאין אנו נוהגים בזמן הזה בברכת הגשמים, משום דמדינות אלו תדירים בגשמים ואינן נעצרין כל כך..."**

בסעיף ב' פסק להלכה לגבי ברכת ההודאה על הגשם למי שיש לו קרקע את נוסח הברכה לפי החלוקה, שפסקו הרי"ף והרמב"ם, ולגבי ההתימה על הברכה פסק כמו הנוסח שכתב הרמב"ם: **"ומה מברך, אם אין לו שדה אומר: מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו ואלו פינו מלא שירה כים וכו' עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו, וחותם: ברוך אתה ה' אל רוב ההודאות, ואם יש לו שדה בשותפות עם אחר, מברך הטוב והמטיב ואם אין לו שותף בשדה, מברך שהחיינו. הגה: י"א דהשומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב (רשב"א)**.

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רכא' ס"ק א' כתב שיתכן שבארץ ישראל שמצוי בה יובש עקב עצירת גשמים, מצוי שמברכים את ברכת ההודאה על הגשמים, והדגיש שגם בארץ ישראל, אם הגשמים יורדים יום אחרי יום, אין מברכים אלא ביום הראשון שירדו: **"אם היו בצער - אפשר דבארץ ישראל שמצוי שם יובש גדול וכשבא עת הגשמים והגשם יורד בזמנו כל אחד שמח בו אפילו בסתמא צריך לברך בפעם ראשון כשיורד ונקט לשון זה לאפוקי אם יורד עוד הפעם למחר וליומא אוחרא ומפמ"ג משמע דאפילו בפעם ראשון א"צ לברך כשהשנים מסודרות כתיקונו..."**

ביאור הלכה

בביאור הלכה סימן רכא' בד"ה "אם היו" כתב תחילה שנראה לומר שגם הרמב"ם מסכים לפסיקת מרן בשו"ע שרק על גשמים שבאו אחרי עצירת גשמים מברכים ברכת ההודאה על הגשמים, והביא ראיה לדבריו.

"...ובוודאי מסתברא דבשורה טובה לא נקרא רק כשהיו בצער מתחלה וא"כ מה שאמרה המשנה על הגשמים נמי מיירי באופן זה דוקא, ולפי זה, גם הרמב"ם מודה לדברי הג"ה שבסמוך..."

בהמשך כתב שתי סיבות אפשריות - מדוע הרמב"ם לא ציין שרק על גשמים שבאו אחרי עצירת גשמים מברכים את ברכת ההודאה על הגשמים.

"... ומה שלא הזכיר הרמב"ם בפירוש אם היו בצער משום דאין דרכו לכתוב דבר שאינו מפורש בתלמוד וגם דבארץ ישראל וחברותיה שמצוי שם יובש גדול ועצירה רבה עד שצריכים רחמים על המטר ואין המטר בא רק לפרקים בודאי יש שמחה רבה כשיורד מטר וצריכין להודות על זה. ואפשר עוד לומר דגם המחבר מודה לזה בארץ ישראל ונקט לשון זה משום דרצה לרמז דבמדינות שהם תדירין בגשמים לא יברך ברכת הגשם רק כשהיו בצער מתחילה מחמת עצירותו וכמו שכתב בהג"ה אבל בארץ ישראל אפילו בסתמא הוא בכלל זה ששם כל אחד מצפה וממתין על עת הגשמים..."

ערוך השולחן

גם בספר ערוך השולחן בסימן רכא' סעיף ב' התייחס לשאלה זו, ולפי הבנתו בפסיקת הרמב"ם, אם ירידת הגשמים הייתה בכמות הממוצעת, אין צורך לברך ברכת הודאה על הגשמים, אבל כאשר הגשמים מרובים יותר, בארץ ישראל שריבוי גשמים לא מקלקלת את התבואה, מברכים ברכת ההודאה על הגשמים, אבל במדינות בהם ריבוי הגשמים יכול להזיק לתבואה, אין לברך על ריבוי הגשמים: **"אמנם מדברי הרמב"ם בפרק י' דין ה' למדתי כוונה אחרת בזה, וז"ל הרמב"ם ירדו גשמים רבים אם יש לו שדה וכו' עכ"ל ולפי זה, הכי פירושו, דאם ירידת הגשמים ממוצע כמו בכל השנים אינו צריך ברכה אבל כשהגשמים מרובים ואצלם בארץ ישראל אין ריבוי גשמים מקלקלים התבואה כבמדינות שלנו ובארץ ישראל, כל מה שיורד יותר יש יותר ברכה ולפיכך צריך ברכה, ולפי זה, אין שאלה מה שאצלינו אין מברכין ברכה זו ורבינו הרמ"א כתב וז"ל ומה שאין אנו נוהגים בברכת הגשמים בזמן הזה, דמדינות אלו תדירים בגשמים ואין נעצרים כל כך עכ"ל, וזה דוחק גדול שהרי כמה שנים יש אצלינו עצירת גשמים ולדברינו אין שאלה, דכיון דהברכה היא על ריבוי גשמים ואצלינו ריבוי גשמים קללה גדולה ויותר יש יוקר בריבוי גשמים מעצירת גשמים ומה שייך אצלינו ברכה זו".**

כף החיים

בספר כף החיים בסימן רכא' ס"ק ב' כתב בשם הברכי יוסף, שאם היו בתענית על עצירת גשמים, וירדו גשמים רבים, אך לא די הצורך, יש לברך ברכת ההודאה על הגשמים, אך להמשיך בתענית: **"אף על פי שלא ירדו כדי רביעה וכו'. ואם היו בתענית על הגשמים וירדו שיעור שיצא חתן לקראת כלה ולא ירדו שיעור להפסיק התענית, יברכו ברכת הודאה ויתענו סדר תעניות עד שיענו..."**

חזון עובדיה

בחזון עובדיה בהלכות ברכת הודאת הגשמים עמוד שפו' סעיף א' כתב שלהלכה, שנה שהייתה בה עצירת גשמים, והוצרכו לתפילות ולרחמים, ובחסדי ה' נשמעה תפילתם, וירדו גשמים רבים, יש לברך את ברכת ההודאה על הגשמים לפי החלוקה שפסק מרן בין מי שאין לו קרקע למי שיש לו קרקע, וכן בחלוקה בין מי שיש לו קרקע, אם יש לו שותף או אין לו שותף בקרקע. (ובהערה שם דחה את הסברה שכתב במשנה ברורה שלאדם שיש אשה וילדים, הדבר נחשב כמי שיש לו שותפים בקרקע.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושב וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, כל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם.

את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם. וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:**

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. באיזה סוג בגדים שימש הכהן הגדול בעבודת יום הכיפורים?

א. בגדי בד לבנים. ב. בגדי זהב – לכבוד היום הקדוש.

ג. בגדי בד, או בגדי זהב לפי רצון הכהן. ד. בגדים צבעוניים.

2. על איזו מצווה מהפרשה אמר רבי עקיבא שהיא כלל גדול בתורה?

א. ואהבת לרעך כמוך. ב. לא תלך רכיל בעמך.

ג. בצדק תשפוט עמיתך. ד. כל התשובות נכונות.

3. מה נכלל במצווה שבפרשתנו "לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רֵעֲךָ..."?

א. מי שיכול להתפלל על חבירו ולא מתפלל. ב. לא לרמות במסחר.

ג. כל טובה שיכול לתת לחבירו ולא נותן. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ו' עד ח'

7. מה פירוש הציווי "...וְאֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ..." (פרק יט')?

א. לזכור את יום השבת. ב. לשמור את השבת.

ג. לשמור את מצוות שמיטת האדמה ושמיטת כספים. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ו'

4. מי משלם על פר החטאת שמקריב הכהן הגדול לכפר עליו ועל ביתו?

א. הכהן הגדול. ב. כל ישראל מכספי תרומת מחצית השקל.

ג. כל ישראל על ידי הסנהדרין. ד. הכהן הגדול בשיתוף עם כל משפחתו.

7. מה למדים מהכפילות "וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ..." (פרק כ')?

א. אם יעלימו דבר אחד, בסוף יעלימו הרבה דברים. ב. לא למדים דבר.

ג. העלמה בסנהדרין קטנה, תגרור העלמה בגדולה. ד. א' וג' נכונות.

8. מה פרוש הפסוק "לא תעוננו..." (פרק יט')?

א. אל תאמינו בעננים. ב. לא תענו אמן אחר ברכת גוי.

ג. לשון עונה: כגון לא לומר יום זה טוב להתחיל מלאכה. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ו' עד ח'

8. "...בגדי קודש הם..." (פרק טז') מהיכן נובעת קדושתם?

א. כל עשייתם בקדושה. ב. הם נעשים רק מתרומות שהן בגדר - הקדש.

ג. בבגדים כמותם נראים המלאכים לנביאים. ד. כל התשובות נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל חינה נקודת אור בחשמונאים פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וכן ביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941